

بررسی آسیب پذیری مناطق شهری بر اساس الگوی مکانی و زمانی جرائم شهری (مطالعه موردی شهر قزوین)

محمد حسن رحمانی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

حسین مجتبی زاده خانقایی^۱

استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

علی نوری کرمانی

استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۰۸

چکیده

تحلیل بزهکاری یک فرآیند مهم اجرایی برای شناسایی و درک عمل مجرمانه است و این فرآیند شامل مراحل جمع آوری و تحلیل داده‌های گزارش شده از وقایع بزهکاری، مشخصات بزهکار و بزه دیده و اطلاعات توسعه یافته در این زمینه است که در اقدامات مرتبط با پیشگیری و کشف مورد استفاده قرار می‌گیرد. پژوهش حاضر تحلیلی-توصیفی و اطلاعات مورد نیاز پژوهش با دو روش کتابخانه‌ای و میدانی تهیه شده است. در این مقاله با جمع بندی انواع جرائم سه ساله اخیر شهر قزوین و تطابق آن با شرایط خاص محیطی و اجتماعی این شهر سعی شده است تا انواع تمایلات جرم شناسانه را در مکان‌های خاص که ایجاد فضای خاص ترکیب جرائم را می‌کنند بررسی کنیم. با تحلیل بعمل آمده در این تحقیق این مورد را میتوان اشاره نمود که تاثیر شرایط مکانی هر یک از مناطق شهری که پذیرای جمعیت خاصی از شهر هستند باعث ایجاد نوع خاصی از فضای شهری می‌شود که دسته خاصی از جرائم که از یک سنخ هستند در آن مناطق بیشتر امکان بروز و وجود پیدا می‌کنند. در این مقاله مرکز متوسط برای مجموع جرائم به عنوان معیاری برای مقایسه چهار گروه داده‌ای انواع جرائم به کار گرفته شده است. مرکز متوسط سرقت از منزل نسبت به مرکز متوسط تمام جرائم و دو جرم دیگر، تمایل بیشتری به سمت شمال دارد. مرکز متوسط برای جرائم مرتبط با خودرو نسبت به دیگر جرائم، جنوبی‌ترین نقطه است و سرقت‌های خیابانی تقریباً مانند سرقت از منازل در شمال شهر قزوین واقع شده، اما کمی به سمت غرب کشیده شده است. با استفاده از نقاط مرکز متوسط می‌توان گفت به طور عمومی سرقت‌های خیابانی و سرقت از منازل بیشتر در مناطق شمالی محدوده اتفاق می‌افتد و جرائم مرتبط با خودرو بیشتر در مناطق جنوبی رخ می‌دهد.

کلید واژه: تحلیل بزهکاری، انواع جرائم، ملاک‌ها، اثرات و راه‌کارها

مقدمه

شهرنشینی مستقیماً به کجروی نمی‌انجامد بلکه زندگی شهری می‌تواند زمینه ساز عوامل کجروی باشد. شهرها در عین حال که بهترین خدمات اجتماعی موجود در کشورها را در خود جای داده‌اند، بسیاری از معایب اجتماعی را نیز در بطن خود می‌پروراندند که قتل و جنایت و نا آرامی‌های اجتماعی از آن جمله است. وجود شرایط مختلف در شهرها از قبیل جمعیت و تراکم زیاد، وجود مهاجرانی با فرهنگها و نژادهای مختلف، تعداد زیاد مردان مجرد و جوان، اختلاف طبقاتی، بیکاری شدید، مشکلات اقتصادی و درآمدی، کمبود مسکن مناسب و مانند اینها از جمله عوامل زمینه ساز جرائم شهری محسوب می‌شوند. شهرهای بزرگبه دلایل مختلف، باعث جذب مهاجران زیادی (به خصوص مهاجران روستایی) می‌شوند. مهاجرت به تنهایی علت تامه انحراف و بزهکاری نیست ولی اگر این مهاجرت با شرایط و زمینه‌های مساعد دیگری که در محیط اولیه کمتر فراهم می‌شود، توأم شود، راه بزهکاری مهاجران هموار خواهد شد. مهاجرت باعث گسستن پیوندهای اجتماعی می‌شود. فقدان پیوندهای اجتماعی، نادیده گرفتن الزامات اجتماعی را در پی دارد و بنابراین مهاجران می‌توانند دسته‌امالی بزنند که قبلاً از نظر آنان رفتار ضد اجتماعی تلقی می‌شد.

دشواری زندگی جمعیت مهاجر اغلب جوان، بدون تخصص، بدون شغل و ناامید از آینده می‌تواند وجود خویش را از طریق اعمال، خشونت بار به نمایش بگذارد. وجود رقابت در شهرها باعث می‌شود تا افراد برای رسیدن به اهداف مورد نظر خود از هر طریقی اقدام کنند و چون درآمد مشروع کافی برای تأمین زندگی پیدا نمی‌کنند، به کجروی راه می‌یابند. عدم تأمین اقتصادی و اجتماعی، مانند نداشتن مسکن و تغذیه درست و امکانات درمانی، به ضعف روابط انسانی و تجاوز و بی‌توجهی نسبت بر اساس نظریه‌های کلاسیک، به دیگر افراد جامعه منتهی می‌شود (مافی، ۱۳۷۸: ۱۳۸). از خودبیگانگی، تنهایی، سازمان شکنی و فشارهای روانی که جامعه شهری بر شهروندان خود تحمیل می‌کند، باعث افزایش افسردگی، خودکشی، اعتیاد، پرخاشگری، انحرافات اجتماعی، انواع جرم و جنایت، بالا رفتن میزان طلاق و نظایر اینها در جامع، شهری می‌شود (شکوئی، ۱۳۷۴، ۵۰۱) سبک زندگی شهری نیز شرایطی را فراهم می‌آورد تا خانه‌ها مدتی بدون سکنه بمانند و همین فرصت باعث می‌شود تا میزان سرقت و دزدی در شهرها افزایش یابد برگس عقیده دارد که تحرک زندگی شهری همراه با (Walmsly, 1999) افزایشی که در تعداد و شدت محرکها ایجاد می‌کند، مردم را به طرز اجتناب ناپذیر، دچار اغتشاش و تنزل اخلاقی می‌کند. محله‌های شلوغ و پرجمعیت حاشیه نشین که در نتیجه ایجاد خانه‌های محقر و کوچک و به دور از چشمان مأموران شهرداری ایجاد می‌شود، کانون بحران‌ها و معضلات اجتماعی هستند. فقر مادی و فرهنگی، ازدحام و شلوغی و بیکاری، قاچاق مواد مخدر و اعتیاد از جمله عواملی هستند که زمینه را برای بزهکاری جوانان و نوجوانان فراهم می‌سازند و امنیت اجتماعی را کاهش می‌دهند. تحقیقات صورت گرفته در خصوص تأثیر مسکن، محله و شهر در ناسازگاری جوانان، این نکته را اثبات کرده است که بزهکاری جوانان و ناسازگاری آنان به طور کلی تابعی محلی است و آنرا معمولاً می‌توان در محله‌هایی که از خانه‌های محقر و ناسالم تشکیل شده‌اند، مشاهده کرد (کامیار، ۱۳۹۷) مسئله مسکن نیز در شهرها می‌تواند ناهنجاریهایی را به وجود آورد. عدم دسترسی به مسکن مناسب با افزایش میزان بزهکاری، طلاق و از هم گسیختگی اجتماعی ارتباط زیادی دارد و عامل بازدارنده رشد و اعتلای اجتماعی، فرهنگی و روانی، محسوب می‌شود (دلال پور محمدی، ۱۳۷۹)

عوامل مؤثر در کاهش یا افزایش امنیت

باید توجه داشت که عوامل متعددی در تأمین امنیت اجتماعی مؤثر است و تأمین آن تنها از طریق پلیس (نیروی انتظامی) امکان پذیر نیست. عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و سیاسی در تأمین امنیت تأثیرگذار هستند.

عوامل اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی

امنیت در شهرها معلول شرایط اجتماعی - اقتصادی آنها است. در شهرها تنوع قومی، فرهنگی و اقتصادی زیاد است و نمی توان تمام مشکلات امنیتی را به خود شهر و کالبد فیزیکی آن نسبت داد. یعنی اگر شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه شهری مناسب باشد، ضریب امنیتی آن نیز بالا خواهد رفت. به عنوان نمونه، طبق بررسی هایی که درباره مکانهای جرمزا در شهرها به عمل آمده است، مشخص شده که رابطه مستقیمی بین شرایط اجتماعی و اقتصادی و محله های جرم خیز وجود دارد. در واقع در محله هایی که متراکم یا حاشیه نشین بودند، جرم و جنایت بیشتر از دیگر محله ها اتفاق می افتاد و بیشتر زندانیان نیز به همین محله ها تعلق دارند.

حتی نوع جرم و جنایت در این محله ها با محله های مرفه نشین متفاوت است و به اصطلاح جرمهای کثیف در اینگونه محله ها بیشتر اتفاق می افتد. تعارضات هویتی از عوامل مؤثر در کاهش امنیت و ارتکاب جرم محسوب می شود.

تنها فقر، عامل ارتکاب جرم به حساب نمی آید، بلکه تبعیض بین افراد از عوامل مؤثر در کاهش امنیت محسوب می شود. تعارض هویتی و احساس تبعیض از عوامل پرخاش مردم به نظم موجود است. وقتی فرد احساس بی هویتی کند یا هویت خودش را در تعارض با دیگری ببیند، یکی از واکنشهای احتمالی او پرخاشگری نسبت به وضع موجود است. همانگونه که قبلاً نیز اشاره شد محله های شلوغ و پر جمعیت در نتیجه ایجاد خانه های محقر و کوچک و به دور از چشمان شهرداری می توانند کانون بحرانها و معضلات اجتماعی شوند.

فقر مادی و فرهنگی، ازدحام و شلوغی و بیکاری، قاچاق مواد مخدر و اعتیاد و همچنین فقدان دسترسی به مسکن مناسب از جمله عوامل، زمینه ساز بزهکاری جوانان و نوجوانان محسوب می شوند (کامیار، ۱۳۷۹) وجود تراکم بالای مسکن در زاغه های حواشی شهر، جرائم خاصی را موجب می شود.

بالا بودن هزینه های ساخت مسکن در شهرها و عدم توانایی عده ای برای تأمین آن به طور جنبی، موجب ایجاد هزینه های اجتماعی نظیر بیماری، جنایت، نا امنی در شهرها می شود. ارتکاب جرم در بین مستأجران و مالکان نیز متفاوت است؛ تا آنجا که بالدوین و بوتومز اظهار داشته اند که اجاره نشین ها تا اندازه های (Walmsly, 1999). زیادتر نسبت به مالکان خانه، مستعد جرم هستند. تجمع و تراکم جمعیت باعث کاهش امنیت اجتماعی می شود. افزایش جمعیت در شهرها باعث می شود تا تشکیلات و سازمانهای دولتی مانند نیروی انتظامی، نتوانند کنترل کاملی بر اوضاع داشته باشند و همین عامل باعث می شود تا کنترل اجتماعی ضعیف شود و بی نظمی و قانون شکنی افزایش یابد. ورود مهاجران مختلف به شهرها، آنها را از یکپارچگی طبیعی دور می کند. مهاجرت، پیوندهای اجتماعی را تضعیف می کند. غربت، فشار اقتصادی و ناکامیهای زندگی، موجب افزایش ارزشهای سابق، می شوند و زمینه انجام جرم را فراهم می سازند (دهقان، ۱۳۸۱)

عوامل کالبدی

یکی دیگر از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت در شهرها، عوامل کالبدی است. یعنی نحوه طراحی شهرها، در افزایش یا کاهش امنیت، تأثیر زیادی دارد.

طراحی شطرنجی شهرها یکی از عوامل تشدید وقوع جرم محسوب می‌شود و میزان امنیت را کاهش می‌دهد. این نوع طراحی، باعث ایجاد فضاهای فرار در شهرها می‌شود. در ساختار جدید شهرنشینی و شیوه جدید اسکان و آپارتمان نشینی که در آن افراد نسبت به هم غریبه هستند و همدیگر را نمی‌شناسند، به همین دلیل مجرم به راحتی می‌تواند وارد این بافت‌های شطرنجی شود، جرم خود را انجام دهد و سپس از هر نقطه‌ای که دلش خواست خارج شود. از نظر ترافیکی هم، شبکه شطرنجی، مشکل‌زاست و امنیت شهروندان را با خطر مواجه می‌سازد (علی‌آبادی، ۱۳۸۱). خلوتی محیط از عوامل دیگر در کاهش امنیت و ایجاد موقعیت‌های جرم‌زا محسوب می‌شود. در واقع، هیچ مجرمی نمی‌تواند در محیطی که در معرض دید دیگران است به ارتکاب جرم بپردازد. برای جلوگیری از جرم‌زایی در این محیط‌ها می‌توان با تحرک دادن به آنها، امکان تردد شهروندان را در آنها فراهم کرد. بدین ترتیب خلوتی محیط از بین می‌رود و از شدت جرم‌زایی کاسته می‌شود. به‌عنوان مثال، در کوچه‌های خلوت، امکان کودک ربایی زیاد است ولی از طرفی هم کودکان نیاز به مکانی برای بازی دارند و به بازی در کوچه‌ها می‌پردازند. می‌توان پارک‌هایی را در سطح محله طراحی کرد که علاوه بر دارا بودن محیط مناسب برای بازی کودکان، باعث جذب دیگر افراد هم بشوند تا امکان وقوع جرم کاهش یابد.

عامل دیگر ایجاد موقعیت‌های جرم‌زا در شهرها، محله‌های تاریک هستند. مجرم معمولاً در جایی به ارتکاب جرم می‌پردازد که تاریک و دور از نگاه دیگران باشد. وقتی محیط، روشن و در معرض دید دیگران باشد، مجرم جرأت ارتکاب جرم را در این مکان پیدا نمی‌کند و در نتیجه از جرم‌زایی کاسته می‌شود.

بی نظمی محیطی

عامل پیچیده دیگر، بی نظمی محیطی است. بدین معنی که در محیط کالبدی شهر، روابط قاعده مندی وجود نداشته باشد. به‌عنوان مثال، وقتی در مکانی ازدحام جمعیت بلا تکلیف وجود دارد - مانند میدان‌هایی که آدم‌های مختلف و فراوانی، منتظر ایستاده‌اند - احتمال وقوع جرم زیاد است. بی نظمی محیطی ممکن است علاوه بر عوامل اجتماعی، ناشی از بی ثباتی مقررات شهرسازی هم باشد. این بی نظمی، فضای شهری را بلا تکلیف می‌گذارد. وقتی فضای شهر، بی ثبات و بلا تکلیف باشد، عملاً الگوی ساخت و ساز و الگوی معابر بی نظم می‌شود، نحوه خدمات رسانی نامناسب می‌شود.

فضاهای بدون دفاع شهری

یکی دیگر از عوامل مؤثر در کاهش امنیت و افزایش جرم و جنایت در شهرها، وجود فضاهای بدون دفاع شهری است. عوامل متعددی در ایجاد این فضاها مؤثر است که مهم‌ترین این عوامل عبارت‌اند از:

الف - عدم سازگاری بین فرم، کارکرد و معنی

مهمترین و اصلی‌ترین عامل شکل‌گیری فضاهای بدون دفاع شهری، عدم سازگاری بین فرم، کارکرد و معنی است. با توجه به این اصل که هر فعالیتی باید در عرصه‌ای که دارای ویژگی‌های کالبدی و فضایی مشخص و متناسب با آن فعالیت است، انجام پذیرد، می‌توان به رابطه بین فرم، کارکرد و معنی پی برد. این رابطه باید به گونه‌ای باشد که کالبد فیزیکی (فرم)، توانایی جواب‌گویی به کارکرد و معنی را به صورت توأم دارا باشد.

فضاهای بدون کارکرد یا دارای کارکرد متناوب

فضاهای بدون کارکرد در شهرهای بزرگ، به دلیل بورس بازی اراضی شهری و مطرح شدن زمین به عنوان سرمایه ای قابل اعتماد، بسیار گسترده است. ساختمان های متروک و پروژه های عمرانی نیمه تمام که بنا به دلایلی ساخت آنها متوقف شده و همچنین ساختمان های خالی از جمله فضاهای بدون کارکرد محسوب می شوند و زمینه را برای بروز جرائم شهری فراهم می آورند. یکی دیگر از انواع فضاهای بدون دفاع در این رده، فضاهایی هستند که دارای کارکرد متناوب اند و در مقاطعی از روز یا فصل و یا سال تبدیل به فضاهای مرده می شوند.

نبود رؤیت بصری

فضاهای گم، همانگونه که از نامشان بر می آید، فضاهایی هستند که بنا بر دلایل کالبدی، خارج از دید محسوب می شوند. عدم امکان رؤیت بصری به علت نبود روشنایی و آشکار نشدن فرم به علت تاریکی، اولین گام به سوی ایجاد فضاهای بدون، دفاع است (سفیری، ۱۳۸۱: ۴۲).

یکی دیگر از عوامل اساسی کاهش امنیت و افزایش جرم، محله های قدیمی و فرسوده اند که به دلیل همین فرسودگی و همچنین فقدان بهداشت، اسکان مهاجر، تراکم و ...، به محله های جرم خیز تبدیل شده اند. در دیگر کشورها از طریق فرآیند اصالت بخشی و برگرداندن هویت قبلی این بافتها به آنها، در امراح یا و بازسازی این محله ها تلاش می شود. بر خلاف ایده های که معتقد است برای بر طرف کردن مشکل این بافتها باید آنها را تخریب کرد، با سرمایه گذاری عمومی در این بافتهای مسئله دار شهری میتوان از مشکلات و میزان جرم و جنایت در آنها کاست تخریب این بافتها، نه تنها باعث پراکنده شدن جرم و جنایت (علی آبادی، ۱۳۸۱) در سطح شهر می شود، بلکه موجب تخریب شبکه های اجتماعی موجود می شود، ذخیره مسکن موجود را کاهش می دهد، زیر ساختهای این منطقه را تخریب می کند و زاغه ها (Richard, 2012: 6) و مکان های آلوده نشینی را در شهر ایجاد می کند (عوامل دیگری نیز در کاهش امنیت در شهرها مؤثر است؛ از جمله: وجود کاربری های مزاحم در اراضی شهری (مانند وجود کارگاهها و گاراژهای متعدد در داخل مناطق مسکونی شهر)، تداخل کاربریهای مسکونی و تجاری و صنعتی و ...) که موجب رفت و آمد افراد متعددی شده که شناخت کاملی از همین دارند و زمینه مساعدی را برای مخفی شدن مجرمان و ارتکاب جرم به وجود می آورد)، نبود روشنایی در شب، فضاهای داری پوشش گیاهی انبوه، زیرگذرهای خلوت و فرورفتگی ها، زیر پله های شهری، فضاهای اطراف شهرهای بزرگ، پله های اضطراری ساختمان های بزرگ، متروها، گوشه های پنهان و خارج از دید عموم یا فضاهای کور و... با طراحی های مناسب کالبدی و فیزیکی، می تواند این مسائل را حل کرد و امنیت شهری را افزایش داد.

عوامل سیاسی

یکی دیگر از عوامل مؤثر در کاهش یا افزایش امنیت، عوامل سیاسی است. سیاست های دولتی در تمرکز سرمایه ها و منابع در چند شهر یا یک شهر برتر (یا پایتخت)، باعث عقب ماندگی یا توسعه نیافتگی سایر شهرها و روستاها شده و مقدمات مهاجرت های روستاشهری را فراهم می آورد. مهاجرت های روستاشهری نیز به سهم خود، مسائل شهری از

جمله حاشیه نشینی و... را فراهم می‌کند و در نتیجه میزان جرائم شهری افزایش و امنیت شهری کاهش پیدا می‌کند. در کشورهای پیشرفته صنعتی، توزیع عادلانه امکانات و سرمایه‌ها در شهرهای مختلف، باعث کاهش مهاجرت‌های روستا شهری شده و میزان جرم و جنایت در سطح بسیار پایین تری قرار گرفته است. در حالیکه در کشورمان، قبل از انقلاب اسلامی، در برنامه عمرانی اول به ویژه در برنامه چهارم عمرانی در دهه ۴۰ اجرای سیاست قطب رشد (سیاست تمرکزگرایی)، باعث بی‌نصیب ماندن اکثر شهرها از امکانات و سرمایه‌های عمومی و خصوصی شد و مهاجرت‌های زیادی را به مرکز کشور باعث شد.

- روش پژوهش و مراحل انجام آن

با توجه به ماهیت شهر، به مثابه یک سیستم پیچیده و مرکب اجتماعی - فضایی، مناسب‌ترین رویکرد در شناخت ساختار و مدل تحقیق، استفاده از فرآیند ترکیب روش‌ها است که از طریق شیوه تحقیق موردی به صورت سازمان یافته در خور تحقیق است. فرآیند ترکیب روش‌ها امکان می‌دهد که از روش‌های کمی توأم با روش‌های کیفی استفاده شود و از یک سونگری و ذهن‌گرایی پرهیز شود. این روندی است که اخیراً در مطالعات شهری و برنامه‌ریزی شهری مورد تأکید قرار گرفته است.

روال استفاده شده برای دستیابی به اهداف مذکور در بالا به شکل زیر است:

مرور کارهای قبلی برای یافتن اطلاعات درباره‌ی آن‌ها.

- ابزار گردآوری اطلاعات:

استفاده از منابع کتابخانه‌ای شامل: (اسناد، کتب، آمارها، نقشه‌ها و کلیه منابع مرتبط با موضوع) استفاده از شبکه جهانی اینترنت به دلیل تازگی موضوع جهت آگاهی از آخرین دستاوردهای علمی در زمینه پژوهش حاضر.

عملیات میدانی شامل مراجعه به محل، مشاهده و برداشت میدانی جهت آگاهی بخش مرکزی شهر.

انواع روش‌های تحلیل خوشه (کانون بحران)

- مکانهای نقطه‌ای: این مهمترین نوع خوشه شامل تعداد رویدادهای اتفاق افتاده در مکانهای مختلف است، مکانهای با بیشترین تعداد رویدادهای مجرمانه به‌عنوان کانون‌های بحران تعریف شده‌اند.
- تکنیک‌های تقسیم بندی: غالباً این روش تکنیک K means نامیده می‌شود و کلیه نقاطی که به خوشه‌ها اختصاص داده شده‌اند، تقسیم بندی می‌کند و به شکل بیضی‌هایی نشان داده شده‌اند.
- تکنیک‌های چگالی (شدت): خوشه‌های را با جستجو کردن برای تمرکز شدت رویدادها شناسایی می‌کند، یکی از انواع الگوریتم‌ها در این زمینه استفاده از روش چگالی هسته‌ای است.
- تکنیک‌های مخاطره محور: این روش خوش‌های در ارتباط با یک متغیر در خطر پایه‌ای و اصلی مانند جمعیت، کارمندی یا اهداف فعال را شناسایی می‌کند.

- تکنیک های متفرقه: دیگر متدهایی که کمتر استفاده شده اند شامل کاربری های استفاده شده اند برای نواحی و نه رویداد ها
- تکنیک های سلسله مراتبی: مشاهده دیاگرام درختی تبدیل شده است که در آن دو رویداد یا بیشتر ابتدا بر پایه برخی ملاک ها طبقه بندی شده اند. بر اساس دلایل مذکور و دسترسی داده ها متدهای سلسله مراتبی برای کشف کانونهای بحرانی برای پیشگیری از جرم استفاده شدند.

سطوح تحلیل و روش شناسی کانون های جرم شهری

در هر بررسی مکانی، مقیاس و اندازه محدوده مطالعه، نقش مهمی در نحوه تحلیل، ابزارهای مورد استفاده، مبانی نظری، نتایج و اهداف مطالعه دارد. تحلیل بزهکاری یک فرآیند مهم اجرایی برای شناسایی و درک عمل مجرمانه است و این فرآیند شامل مراحل جمع آوری و تحلیل داده های گزارش شده از وقایع بزهکاری، مشخصات بزهکار و بزه دیده و اطلاعات توسعه یافته در این زمینه است که در اقدامات مرتبط با پیشگیری و کشف مورد استفاده قرار می گیرد. به طور کلی بررسی های جغرافیایی جرم و جنایت در شهر قزوین به یکی از دو روش تحلیلی زیر انجام می گیرد:

تحلیل همبستگی

در این شیوه تحلیل، رابطه اعمال مجرمانه با برخی مشخصه های فردی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی شهر سنجیده می شود. این شیوه نخستین بار در سال ۱۹۴۲ به وسیله شاو و مک کی در بررسی جرایم شهری به کار گرفته شد. آنها دریافتند در آن قسمت از محدوده های شهر که نابسامانی های اجتماعی چون میزان فقر، تحریکات جمعیتی و ناهمگونی ساکنین بیشتر است میزان جرایم نیز بالاست؛ بنابراین در تحلیل فوق مشخصه های فردی و اجتماعی از جمله متغیرهای سن، جنس، قومیت، نژاد، سطح درآمد، تسهیلات و شغل و برخی ویژگی های کالبدی چون تراکم جمعیت، کیفیت و نوع مسکن و میزان اجاره نشینی در رابطه با نوع و میزان جرایم بررسی می شود. بدین ترتیب تطبیق و مقایسه جرایم در محدوده های مختلف شهر امکان پذیر می گردد. از جمله کسانی که این شیوه تحلیل را برای بررسی جغرافیایی و جرم برگزیده اند، می توان به بایرن، سامسون ۱۹۸۶، برسیک و گراسمیک ۱۹۹۳، رایز، تونزی ۱۹۸۶ و اسکوگانی در سال ۱۹۹۰ اشاره نمود. (کلانتری ۶۷: ۱۳۸۰)

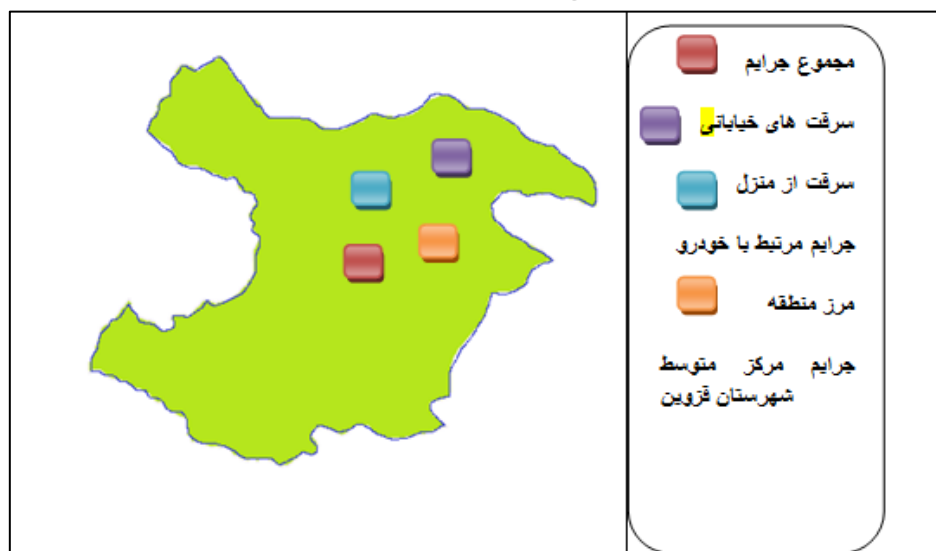
تحلیل فرصت های جرم

این روش نخستین بار توسط جفری در سال ۱۹۷۱ و سپس به وسیله هریس در سال ۱۹۷۳ به کار گرفته شد اساس این شیوه بر تحلیل عوامل مستقیم و شرایط مکانی موثر در جرایم شهری نهاد شده است؛ به عبارت دیگر مشخصه های مکانی در اندیشه یک مجرم بالقوه مناسب و مفید برای ارتکاب جرم تشخیص داده می شود مورد تحلیل قرار می گیرد. به نظر می رسد یک مجرم در برخورد با مکان همیشه با پرسشها روبروست: اینجا چه امکانات و تسهیلاتی برای جرم دارد؟ در این مکان چه اهداف مجرمانه ای را می توان دنبال نمود؟ چگونه می توان پس از ارتکاب جرم خیلی سریع از صحنه جرم فرار کرد؟ با استفاده از روش فرصت های جرم و بررسی شرایط مکانی و

الگوهای فضایی که موجب افزایش احتمال ارتکاب جرم در سطح شهر می‌شوند می‌توان مکان‌های مستعد وقوع جرم را مشخص نمود. نظریه‌های فعالیت روزمره انتخاب منطقی و جرم‌شناسی محیطی بر پایه روش تحلیل فرصت‌های جرم شکل گرفته و توسعه یافتند.

مرکز متوسط

نقطه مرکز متوسط به‌عنوان معیاری تقریبی برای مقایسه توزیع فضایی انواع گوناگون جرم یا برای بررسی وقوع یک جرم خاص در دوره‌های زمانی مختلف به کار می‌رود، اندازه‌گیری جابجایی فضایی یک نوع جرم خاص از این جمله است. در شکل به‌عنوان نمونه، نقطه مرکز متوسط برای چهار گروه داده‌ای شامل سرقت‌های خیابانی، سرقت از منازل و جرایم مرتبط با خودرو در یک منطقه فرضی ارائه شده است. در این نمونه مرکز متوسط برای مجموع جرایم به‌عنوان معیاری برای مقایسه چهار گروه داده‌ای انواع جرایم به کار گرفته شده است. مرکز متوسط سرقت از منزل نسبت به مرکز متوسط تمام جرایم و دو جرم دیگر، تمایل بیشتری به سمت شمال دارد. مرکز متوسط برای جرایم مرتبط با خودرو نسبت به دیگر جرایم، جنوبی‌ترین نقطه است و سرقت‌های خیابانی تقریباً مانند سرقت از منازل در شمال شهر قزوین واقع شده، اما کمی به سمت غرب کشیده شده است. با استفاده از نقاط مرکز متوسط می‌توان گفت به طور عمومی سرقت‌های خیابانی و سرقت از منازل بیشتر در مناطق شمالی محدوده اتفاق می‌افتد و جرایم مرتبط با خودرو بیشتر در مناطق جنوبی رخ می‌دهد. (ریچارد، ۲۰۱۲: ۳۵).

شکل ۱. نقاط مرکز متوسط برای چهار گروه داده‌ای بزهکاری شهرستان قزوین

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

فاصله انحراف

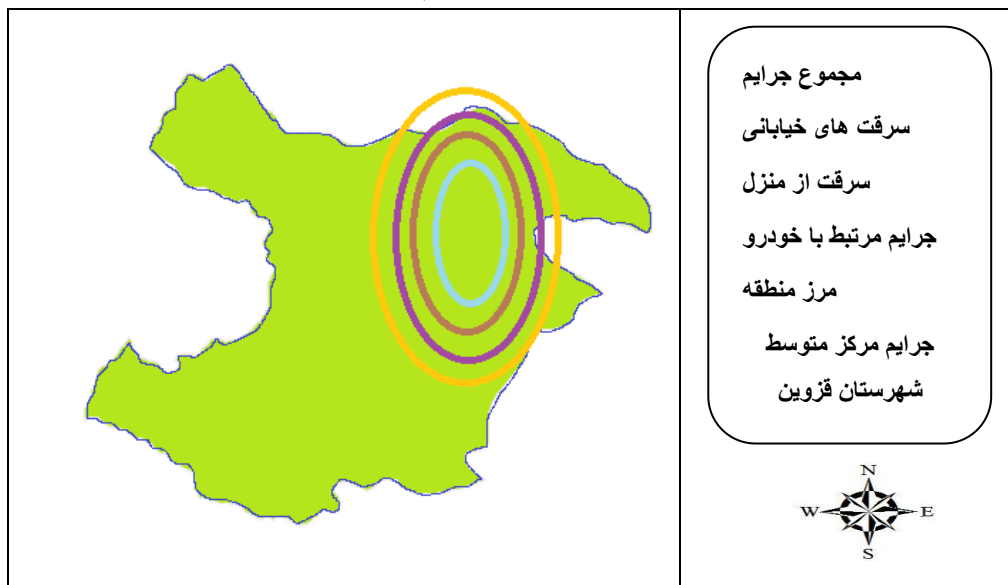
شاخص فاصله انحراف معیار برای تشخیص سطح و نحوه توزیع داده‌های مجرمانه به کار می‌رود، این آمار عموماً به‌عنوان شاخصی نسبی مورد استفاده قرار می‌گیرد تا بدین وسیله امکان مقایسه انواع جرایم یا مقایسه یک نوع جرم در دوره‌های

زمانی متفاوت فراهم شود. هر چه اندازه فاصله انحراف معیار بیشتر باشد، پراکندگی داده های بزهکاری بیشتر است. (همان، ۳۶-۳۵).

بیضی انحراف معیار

سطوح پراکندگی به وسیله بیضی انحراف معیار نشان داده می شود. اندازه و شکل بیضی، میزان پراکندگی را معین می کند و امتداد آن جهت حرکت رفتارهای مجرمانه را نشان می دهد. در شکل بیضی انحراف معیار برای چهار گروه داده بزهکاری فرضی نمایش داده شده است. تفاوت جزئی میان بیضی ها بیانگر تفاوت نسبی در الگوی پراکندگی جرایم در چهار گروه داده بزهکاری است. کوچکترین بیضی مربوط به سرقت های خیابانی است که کمترین پراکندگی را در میان انواع جرایم دارد. مکان بیضی سرقت های خیابانی در کل جرایم و جرایم مرتبط با خودرو به سمت شمال کشیده شده است و در جنوب بیضی سرقت از منازل واقع شده است. این الگوی توزیع جرایم شبیه به الگوی مرکز متوسط است. جهت شمال غربی- جنوب شرقی این بیضی نشان می دهد الگوی اصلی سرقت های خیابانی به کدام جهت گرایش دارد (همان: ۲۶)

شکل ۲. بیضی انحراف برای چهار گروه داده ای بزهکاری شهرستان قزوین

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

ارائه نقشه های جرایم در شهر قزوین

در فرم کاربردی ذیل برآن شدیم تا با استفاده از تحلیل خوشه ایی در حالی که پهنه جمعیت شهرها را در نرم افزار ArcGIS وارد کرده ایم انواع مختلف جرایم را در آن وارد کرده و در این قسمت بیضی انحراف معیار برای آن را ترسیم نموده و در نقشه بعدی با استفاده از ابزار خوشه بندی نسبت به تقسیم بندی حوزه های مختلف جرایم در این نقشه ها می پردازیم: (نقشه نمایشگر سرقت احشام در شهرستان قزوین به صورت تراکم جمعیت، نقطه ای، خوشه بندی و بیضی انحراف معیار). در ضمایم این نقشه ها آورده شده است. (مرکز بیضی انحراف در خیابان طریق القدس واقع است)

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی با شناسایی و اولویت بندی عناصر تصمیم گیری شروع می شود. این عناصر شامل: هدف ها، معیارها یا مشخصه ها و گزینه های احتمالی می شود که در اولویت بندی به کار گرفته می شوند. فرآیند شناسایی عناصر و ارتباط بین آنها که منجر به ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی می شود؛ ساختن سلسله مراتب نامیده می شود. سلسله مراتبی

بودن ساختار به این دلیل است که عناصر تصمیم‌گیری (گزینه‌ها و معیارهای تصمیم‌گیری) را می‌توان در سطوح مختلف خلاصه کرد. (Bowen, 2001, p.333)؛ بنابراین، اولین قدم در فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی، ایجاد یک ساختار سلسله‌مراتبی از موضوع مورد بررسی می‌باشد که در آن اهداف، معیارها، گزینه‌ها و ارتباط بین آنها نشان داده می‌شود.

مراحل فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی

فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی روشی است منطقی، قوی و ساده برای تصمیم‌گیری و یکی از کارآمدترین تکنیک‌های تصمیم‌گیری است این تکنیک بر اساس مقایسه‌های زوجی بنا نهاده شده و امکان بررسی سناریوهای مختلف را به مدیران می‌دهد. این روش امکان تجزیه مسایل پیچیده را بصورت سلسله‌مراتبی فراهم می‌کند و علاوه بر آن امکان آن بر اساس مراحل زیرین استوار است.

یک ساختار سلسله‌مراتبی جرم بر حسب نوع ارتکاب:

۱. جرائم عادی
۲. جرائم مهم
۳. جرائم به عنف
۴. جرائم خشن

انواع جرایم از حیث تنوع ساختاری:

۱. جرائم امنیتی
۲. جرائم اقتصادی
۳. جرائم اجتماعی
۴. طبقه بندی جرم

جرم (I): امنیتی

با توجه به ارزشی که ملت‌های گوناگون همیشه برای حاکمیت خود قائل بوده‌اند و با توجه به تلاش حکام در جهت حفظ قدرت و حاکمیت خود و خطراتی که جرایم علیه امنیت می‌توانند برای این حاکمیت و استقلال ایجاد نمایند، گروهی از جرم‌ها روی امنیت تاکید می‌کنند و این دسته دید امنیتی در مقابل انسان است. این دسته از جرم‌ها شامل: سرقت، بانک، پلاک اتومبیل، پلاک موتور، محموله می‌باشند.

جرم (II): اقتصادی

درآمد ناکافی، بیکاری، وضع نامناسب مسکن، عدم تکافوی درآمد خانواده جهت تامین احتیاجات، کیفیت ناهماهنگی ساعات کار و عدم توانایی در کنترل رفتار فرزند و مسائل و مشکلات ناشی از کمبودهای دیگر مادی از جمله موضوعاتی است که همیشه در رابطه با بزهکاری مطرح و بوسیله آمارها نشان داده شده است. این دسته روی جامعه تاکید دارد و نقطه نظری اجتماعی دارد. این دسته از جرم‌ها شامل: مغازه (طلا فروشی)، مغازه (سایر)، اتومبیل، موتورسیکلت، داخل اتومبیل، وسایل و قطعات، احشام و طیور، سایر سرقتها می‌باشند.

جرم (III): اجتماعی

امروزه علم خاصی بنام جامعه شناسی کیفری که محور بررسی هایش بر ویژگیهای محیط و اثرات آن بر شخصیت افراد منحصر و بزهکار متمرکز می باشد، بوجود آمده که علت اهمیت فوق العاده اش در اکثر دانشکده های حقوق دنیا تدریس می گردد. این توجه و جهت گیری، جامعه شناسی را به صورت جرم اجتماعی تجلی می دهد. این دسته از جرم ها شامل: اماکن خصوصی، اماکن دولتی، کیف قاپی، جیب زنی، کش رو زنی می باشند.

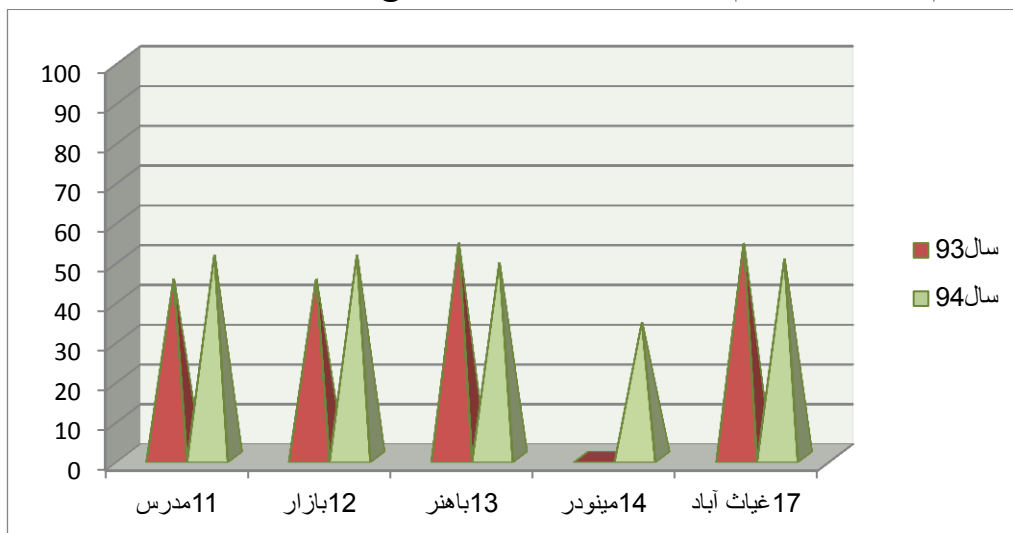
جدول تناوب (فرکانس):

در این تحقیق جدول اثرات شامل ضروری ترین اطلاعات برای ارزیابی مسئله است و پایه ای برای روش های چند ملاکی محسوب می شود. یک جدول اثرات شامل راه کارها، ملاک ها و اثرات، راه کارها برای ملاک کی باشد. اسامی راه کارها در سطر اول شامل شهرهای بلوک (منطقه) است که لیست شده اند: (کلانتری ها) برای جزئیات بیشتر به بخش ۲-۳ در صفحه ۱۷ اشاره می شود اسامی ملاک ها در ستون اول جدول نوع جرم است (سرقت منزل، مغازه، بانک و...) بخش دیگر جدول تعداد رویدار جرم (به ازای هر منطقه و به ازای نوع جرم) را نشان می دهد. نوع مختلف از جرم های نشان داده شده در ۵ کلانتری شهر قزوین در جدول (تناوب جرم های مربوط به امنیت، اقتصاد، اجتماع) آمده است.

ارزیابی چگالی (شدت) جرم:

در این بخش دو روش برای این ارزیابی معرفی می کنیم:

۱. ارزیابی جرم براساس جرم در واحد (برازای) منطقه (تعداد کاملی از رویدادهای گزارش شده در هر منطقه)
۲. ارزیابی جرم براساس شدت جرم (شماره بلوک بیان شده به عنوان نرخ به ازای هر ۱۰۰۰ ساکن منطقه)

نمودار ۱. نمودار درصد کشف به وقوع جرایم کلانتری های شهرستان قزوین نسبت سال ۹۷-۹۸

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

ارزیابی جرم برپایه جرم به ازای هر کلانتری

نرمال سازی: این فرایند طبق فرایند MCE است. به جهت ذات متفاوت ملاک دما، نمرات ملاکی معمولاً به جهت تفاوت ها در واحدهای اندازه گیری و مقیاس ها ناسازگار هستند. نرمال سازی نمره (رتبه) را به یک مقیاس اندازه گیری مشترک تبدیل

می‌کند (Veedg, 1983) می‌گوید این یک راه مکانیکی مقیاس بندی مجدد مقدار (ارزش) است. او ۳ نوع نرمال سازی را تعریف می‌کند.

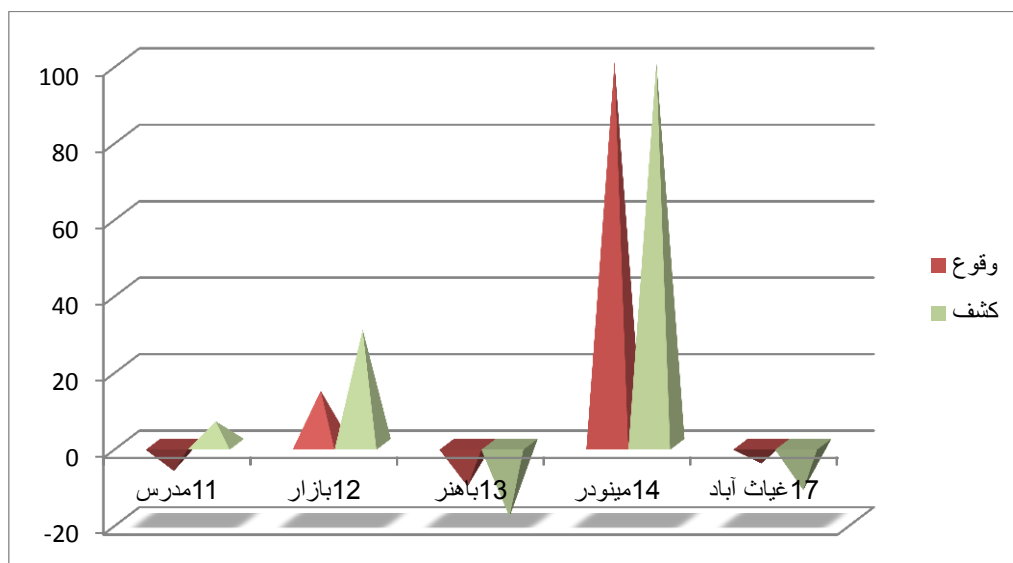
۱. تبدیل به ۰-۱ با فشار قابل افزونی

۲. تبدیل به ۰-۱ با خصوصیات مقیاس نسبت که به آن به‌عنوان حداکثر اشاره می‌شود

۳. تبدیل به ۰-۱ با خصوصیات فاصله (ورود) که به آن به‌عنوان فاصله (ورود) اشاره می‌شود.

در این مقاله روش های مقیاس نسبت استفاده شده برای فایل سازی (به شکل مورد دوم در بالا) یا نمره هر سطر در جدول اثرات (۵-۴-۳-۲-۱) به وسیله سطری با بالاترین نمره در جدول اثرات مربوط به ملاک نشان داده شده اند تقسیم بندی شده است و در استاندارد سازی یک ماتریس ارزیابی به وسیله روش مجموع وزن دار تحلیل شده اند (یا هر روش دیگری) که از بزرگی نمرات مرزی استفاده می‌کنند بسیار مفید است.

$$\left\{ \frac{\text{سطر } i}{\text{جمع سطر ها}} = N \right\}$$

نمودار ۲. نمودار آمارافزایش و کاهش جرایم کلانتری های شهرستان قزوین نسبت سال ۹۷-۹۸

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

اشتقاق وزن دار

روش های بسیاری برای وزن های اشتقاق وجود دارد ولی اسم مقاله روش مقایسه Pair Wise را انتخاب کرده است که پایه متدولوژی AHP نیز هستند در این مطالعه از روش های فشار مانع قابل افزونی استفاده شده است.

جدول ۱. رتبه بندی اهداف بر حسب درصد گیری جرایم سال ۹۸ نسبت به هر کلانتری

ردیف	کلانتری ها	درصد جرایم در سال
۱	کلانتری ۱۱ مدرس	٪۲۸/۳۷
۲	کلانتری ۱۲ بازار	٪۲۱/۸
۳	کلانتری ۱۳ باهنر	٪۲۰/۴۱

۴	کلانتری ۱۴ مینودر	۵/۲۶٪
۵	کلانتری ۱۷ غیاث آباد	۲۴/۱۶٪
	جمع کل	۱۰۰٪

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

روش اجماع

مجموع وزن یک روش ساده و غالباً استفاده شده است. این روال یک رتبه بندی از اثرات برنویه مجموع وزن نمرات راه کارها تولید می کند. به عنوان گام اول همه نمرات اثر نرمال سازی شده اند و سپس جمع هر سطح محاسبه و بر نوع جرم (تعداد ستونها) تقسیم شده است؛ ترتیب رتبه راه کارها به وسیله جذب نهایی مقادیر نرمال شده با وزن های هر ملاک بدست آمده اند.

$$i = \left. \begin{array}{l} \text{شاخص های هر ملاک} \\ \text{وزن هر ملاک} \end{array} \right\} \leftarrow \text{ارزیابی کلی } (i) = \sum_{i=1}^n w_i * C_i$$

C = نمره نرمال شده هر ملاک

نتیجه برابر با مقداری می شود که اگر صفر باشد یعنی هیچ جرم در منطقه دیده نمی شود و یک نشان دهنده یک ناحیه بحرانی است. ارزیابی کلی نرخ جرم: این بخش رتبه های نهایی را در عرض طبقه بندی و ترجیح بندی جرم که بر پایه آن یک جرم نسبت به دیگری از اهمیت بیشتری برخوردار است و این ترجیح را تغییر می دهد ایجاد می کند.

جدول ۲. رتبه بندی اهداف کلانتری های شهرستان قزوین در سالهای (۹۷-۹۸)

اجتماعی		اقتصادی		امنیتی	
رتبه	مکان	رتبه	مکان	رتبه	مکان
۱۴/۲	کلانتری ۱۱	۴۰/۵	کلانتری ۱۱	۴/۸	کلانتری ۱۱
۲۵/۴	کلانتری ۱۲	۵۱/۶۲	کلانتری ۱۲	۲۳	کلانتری ۱۲
۱۲/۶	کلانتری ۱۳	۴۵/۶۲	کلانتری ۱۳	۲/۲	کلانتری ۱۳
۶/۶	کلانتری ۱۴	۲۴/۱۲	کلانتری ۱۴	۲۵/۶	کلانتری ۱۴
۲۴/۲	کلانتری ۱۷	۴۸	کلانتری ۱۷	۱۱/۶	کلانتری ۱۷

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

❖ از قالب سه چشم انداز از جرم ها برای رتبه بندی استفاده کرده است.

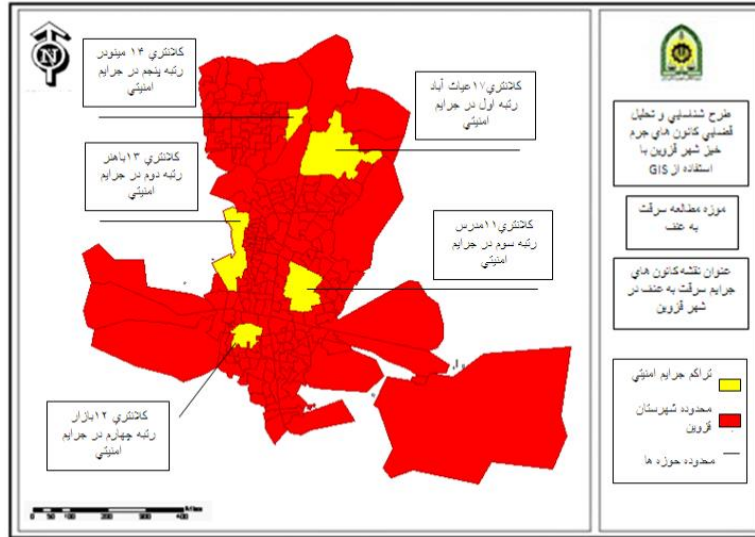
ارزیابی امنیتی

جدول ۳. جرایم امنیتی در شهرستان قزوین

جرم	نوع جرم	۱۱ مدرس	۱۲ بازار	۱۳ باهنر	۱۴ مینودر	۱۷ غیاث آباد
سرقت منزل		۸۴	۷۳	۹۵	۲۵	۱۳۸
بانک		۰	۰	۰	۰	۰
پلاک اتومبیل		۶	۱	۲	۰	۴
پلاک موتورسیکلت		۰	۰	۱	۰	۰
محموله		۰	۳	۳	۰	۱

۲۸/۶	۵	۲۰/۲۵	۱۵/۴	۱۸	جمع
۵	۱	۴	۲	۳	رتبه بندی جرم بر حسب آمارهای داده شده

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

شکل ۳. ارزیابی جرایم امنیتی در شهرستان قزوین

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

ارزیابی اقتصادی:

جدول ۴. جرایم اقتصادی در شهرستان قزوین

جرم	نوع جرم	۱۱ مدرس	۱۲ بازار	۱۳ باهنر	۱۴ مینودر	۱۷ غیاث آباد
اقتصادی	مغازه (تلافروشی)	۰	۰	۰	۰	۰
	مغازه (سایر)	۴۲	۳۶	۳۸	۲	۳۸
	اتومبیل	۹۲	۶۰	۷۶	۲۰	۶۲
	موتور سیکلت	۱۰۱	۱۳۴	۱۰۵	۷	۷۵
	داخل اتومبیل	۱۵۲	۷۰	۶۵	۸	۱۱۶
	وسایل و قطعات	۱۱۹	۱۵۴	۱۵۶	۳۹	۱۰۴
	احشام و طیور	۴	۴	۲	۱	۲
	سایر سرقتها	۲۱۶	۱۳۵	۱۱۵	۷۳	۲۳۸
	جمع	۹۰/۷۵	۷۴/۱۲	۶۹/۶۲	۱۸/۷۵	۷۹/۳۷
		رتبه بندی جرم بر حسب آمارهای داده شده	۵	۳	۲	۱

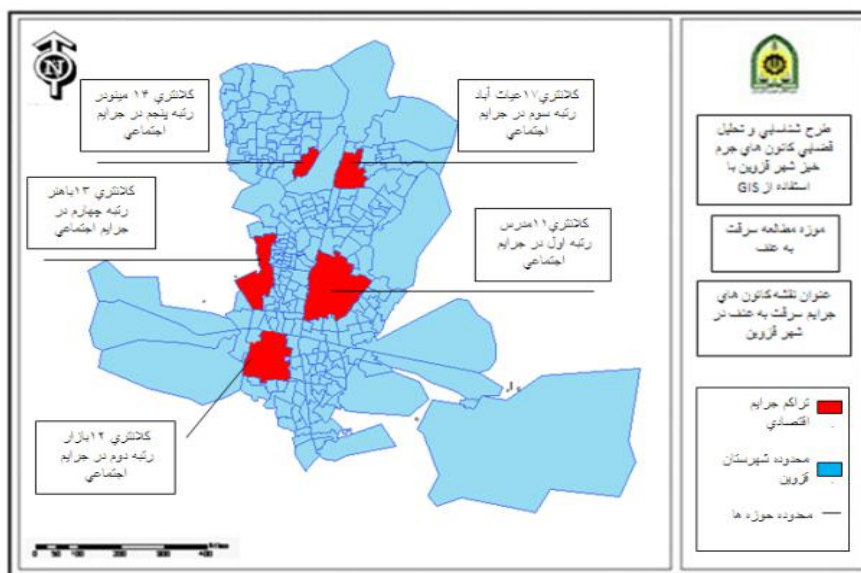
منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

ارزیابی اجتماعی

جدول ۵. جرایم اجتماعی در شهرستان قزوین

جرم	نوع جرم	۱۱ مدرس	۱۲ بازار	۱۳ باهنر	۱۴ مینودر	۱۷ غیاث آباد
جرایم اجتماعی	اماکن خصوصی	۱۸	۲۳	۴	۳	۱۱
	اماکن دولتی	۱	۳	۳	۰	۴
	کیف قاپی	۶۰	۱۲	۱۲	۱	۱۹
	جیب بری	۱۹	۱۰	۷	۰	۱
	کش و روزنی	۵۶	۲۷	۱۳	۱	۱۳
	جمع	۳۰/۸	۱۵	۷/۸	۱	۹/۶
رتبه بندی جرم بر حسب آمارهای داده شده		۵	۴	۲	۱	۱

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

شکل ۴. ارزیابی جرایم اجتماعی در شهرستان قزوین

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل یافته ها

در ارزیابی جرایم بر پایه شاخص های اعلامی همانگونه که مشاهده می شود. در ابعاد سه گانه زیر به ترتیب دارای شدت و ضعف ذیل است:

۱- جرایم امنیتی: کلانتری ۱۷ با بیشترین و به ترتیب ۱۳ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۴ در مرتبه های بعدی قرار دارد و این نشان دهنده آن است که هر چه از فاز تاثیر جمعیت و تحرک اجتماعی به مناطق مسکونی صرف در مینو در حرکت می کنیم از تعداد این جرایم کاسته می شود. البته بالا بودن این نرخ بصورت استثنایی در کلانتری ۱۷ با محدوده های خیابان دانشگاه و خیابان غیاث آباد در ارتباط است و نشاندهنده این است که ارتباطات جمعیتی زیاد در این مناطق بر توزیع این نرخ از جرایم تاثیر گذار است. از نکات مهم در این رابطه می توان به منطقه ملاصدار را نیز عنوان نمود که در فاز اقتصادی دارای سطح بالای معیشت

مردم است و در این منطقه و مناطق گفته شده قبلی انتظار وقوع چنین مواردی را در آن حد از سطح زندگی اجتماعی می‌توان انتظار داشت.

۲- جرایم اقتصادی: کلانتری ۱۱ با بیشترین و به ترتیب ۱۷ و ۱۲ و ۱۳ و در آخر ۱۴ دارای بیشترین جرایم است و این نتیجه بدیهی است چرا که بیشترین مراکز اقتصادی در این قسمت از شهر قرار داشته و تمرکز این امر را در مناطق دارای این فاز از جامعه بیشتر مشاهده می‌کنیم البته بایستی به این نکته اشاره نمود که حضور مراکز اقتصادی نیز قهراً در این امر تأثیر مستقیم داشته و باعث بروز این نتیجه شده است.

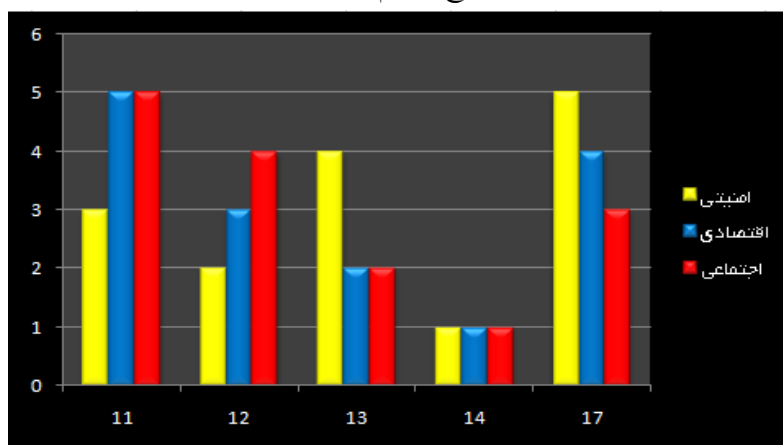
۳- جرایم اجتماعی: بیشترین مورد در کلانتری ۱۱ در بقیه نقاط در کلانتری‌های ۱۲ و ۱۷ و ۱۳ و در انتها ۱۴ است این امر با توجه به پراکنش و ارتباط این موارد با جرایم مراتب قبلی این امر نشان دهنده این واقعیت است که مراتب و ازدحام جمعیتی در این قسمتهای شهر دارای این تأثیر است و برخلاف موارد قبلی ازدحام جمعیتی در این فاز از شهر باعث این نتیجه شده است.

در مجموع می‌توان چند نکته را اشاره نمود:

۱- بالا بودن نرخ وقوع جرایم در بسیاری از موارد در این سه مورد تکراری است و نشان‌دهنده این موضوع است که در تحلیل مثلث جرم به آن اشاره شد و آن اینکه: مثلث جرم اظهار می‌کند که یک فعالیت مجرمانه وقتی اتفاق می‌افتد یک هدف آسیب پذیر بر انگیخته شده همدیگر را در یک محیط مناسب ملاقات می‌کنند. (falsen and Clarke, 2001).

۲- در خصوص شرایط وقوع بزهکاری دوباره بر این مورد نظری می‌توان اشاره نمود و آن اینکه اگر مجرم احتمالی، با هدف مناسب در زمان و مکان یکسانی بدون حضور نگهبان و مراقب توانا و کارآمد در کنار هم قرار می‌گیرند، جرم اتفاق می‌افتد لذا در این مناطق بایستی به شلوغی جمعیت شهری و بافت نامناسب آن نیز اشاره نمود که نتایج قهری زیر را در بردارد.

۳- فراوانی جرایم در مناطق کلانتری ۱۷ و ۱۱ و همچنین کمبود این مورد در کلانتری ۱۴ یک دلیل جغرافیایی در فاز شهری دارد و آن اینکه تحرک جمعیتی بیش از اسکان جمعیت در انواع جرایم موثر است.

نمودار ۳. ارزیابی کلی جرایم در شهرستان قزوین

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

تدوین راهبردها

همانگونه که گفته شد، عوامل متعددی باعث کاهش امنیت اجتماعی در شهرها می‌شود. سؤالی که در اینجا مطرح است این است که از چه طریقی می‌توان امنیت شهری را از ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و سیاسی تأمین کرد؟ در جواب می‌توان به راهکارهای زیر اشاره کرد:

- بهسازی کالبدی و فیزیکی مناطق فقیرنشین و حاشیه نشین شهری
- توزیع فضایی عادلانه هدر آمد، ثروت و قدرت در سطح شهر برای تمامی شهرنشینان
- استفاده از مشارکت مردمی در تهیه و اجرای طرحهای شهری جهت جلوگیری از ایجاد مسائل شهری؛
- توزیع متناسب کاربری های مختلف شهری (فرهنگی، آموزشی، بهداشتی و تفریحی) دسترسی اقشار مختلف شهری به این کاربری ها؛
- شناسایی فضاهای جرم خیز و انجام اقدامات لازم برای مبارزه با این فضاها و جلوگیری از ایجاد آنها؛
- رعایت استانداردهای زیست محیطی و جلوگیری از ساخت و سازها در اراضی کشاورزی حومه شهری؛
- جلوگیری از بورس بازی زمین و مسکن و ایجاد شرایطی جهت دستیابی حاشیه نشینان به مسکن مناسب؛
- برآوردن نیازهای اساسی از قبیل غذا، آب، سرپناه، درآمد، ایمنی و کار برای تمام مردم شهر؛
- افزایش سطح آگاهی و فرهنگی ساکنان شهر) به خصوص مناطق فقیرنشین شهری.
- ارتقای کیفیت و امکان دسترسی آسان به وسایل حمل و نقل عمومی در سطح شهر و افزایش ظرفیتهای موجود، به منظور برآوردن سریع و آسان نیاز شهروندان؛
- بهینه سازی و ساماندهی بافتهای قدیمی و فرسوده شهری؛ توسعه زیرساخت های اقتصادی و خدمات رسانی شهری و فعالیت در جهت اشتغالزایی و افزایش امنیت اقتصادی شهری؛
- داشتن حداقل سطح مناسب بهداشت عمومی و خدمات درمانی، به گونه ای که این خدمات در دسترس همگان قرار گیرد؛
- حل مسائل مربوط به ترافیک شهری و آلودگی ها (آلودگیهای صوتی، بصری و آلودگی هوا) و توجه ویژه به توسعه پایدار شهری؛
- جلوگیری از ایجاد فضاهای بدون دفاع شهری از طریق اقدامات زیر:
- اقدام کالبدی: تغییر در فرم فضا، بالا بردن میزان روشنایی و قابلیت دید فضا، تغییر در مکان قرار گیری مبلمانهای شهری که محل تجمع شهروندان هستند (مانند بانه های تلفن و روزنامه فروشی) حذف شکل از طریق محصور کردن آنها و U و L فضاهای فرو رفته یا جلوگیری از استفاده افرادی مانند کارتن خوابها از آنها، استفاده مطلوب از فضاهای خالی زیر پایه های پلهای هوایی برای پر کردن فضا، هماهنگ کردن وسعت و حجم فضا با میزان و نوع عملکرد جاری در آن و مانند اینها.
- اقدام قانونی: برچیدن بساط دستفروشان و محل تجمع آنها، به خصوص در حواشی بازارهای بزرگ، کاستن از میزان تمرکز جمعیت از طریق وا داشتن صاحبان کالدها به هماهنگ کردن آن با عملکرد و ... .
- اقدام عملکردی: فعال کردن ساختمانهای متروکه، تغییر کاربری ساختمانهای رها شده یا محصور کردنشان و ...

نتیجه گیری و دستاورد علمی پژوهشی

در تحلیل بزهکاری ابتدا بایستی انواع بزهکاری را شناخت. سپس طبقه بندی و شیوع آن را در مناطق مختلف به دست آورد. سپس عوامل موثر بر رشد این بزهکاری ها را بررسی و مورد تحلیل قرار داد. سپس با توجه به امکاناتی که در اختیار است

برای مقابله با این پدیده‌های شوم به طرق مختلف اقدام نمود. پس از انجام این کار بایستی بازخورد را از اقدامات بر ضد هر نوع بزهکاری جمع‌آوری نمود و سپس متناسب با نتایج حاصل شده در جهت ارقای امکانات و یا روش به کارگیری امکانات جهت حذف ریشه‌های رشد بزهکاری در برنامه‌ها چندساله اقدام نمود. در این مقاله، برخی عوامل بزهکاری و مناطق شیوع آن در سطح استان قزوین، شناسایی شده و مورد بررسی قرار گرفته‌اند و سپس پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت برای هر مورد اعلام گردید. ویژگی‌های بارز این پژوهش، بررسی با توجه به اطلاعات کاملاً دقیق و آماری از مرکز اطلاعات نیروی انتظامی استان قزوین بوده که نتایج مؤثری را در بهبود وضعیت ایجاد می‌نماید.

در بحث جرائم امنیتی: کلانتری ۱۷ با بیشترین و به ترتیب ۱۳ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۴ در مرتبه‌های بعدی قرار دارد و این نشان دهنده آن است که هر چه از فاز تاثیر جمعیت و تحرک اجتماعی به مناطق مسکونی صرف در مینو در حرکت می‌کنیم از تعداد این جرایم کاسته می‌شود. البته بالا بودن این نرخ بصورت استثنایی در کلانتری ۱۷ با محدوده‌های خیابان دانشگاه و خیابان غیاث آباد در ارتباط است و نشان دهنده این است که ارتباطات جمعیتی زیاد در این مناطق بر توزیع این نرخ از جرایم تاثیر گذار است.

منابع

- امانی مهدی (۱۳۵۴)، لغت نامه جمعیت شناسی تهران، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- باستیه، ژان، برناردز توماس (۱۳۷۷)، شرح مبانی جرم شناسی، مترجم دکتر علی اشرفی، تهران: انتشارات دانشگاه هنر.
- بیابانی غلامحسین (۱۳۸۶)، جرم و فرهنگ. تهران: انتشارات پژوهشکده سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کشور.
- سفیری، سعید (۱۳۸۱)، شهر درگذر جرائم نقش آفرینی شوراها در تأمین امنیت شهری، ماهنامه.
- شکوهی، حسین (۱۳۸۰)، جغرافیای جنایت (شاخه جدید در دانش جغرافیا)
- کامیار، غلامرضا (۱۳۷۹)، حقوق شهرسازی تهران، مجد.
- کلانتری، خلیل (۱۳۹۱)، مدل‌های کمی در برنامه ریزی (منطقه‌ای، شهری و روستای)، نشر فرهنگ صبا.
- دلال پورمحمدی، محمدرضا (۱۳۷۹)، برنامه ریزی مسکن تهران، سمت.
- دهقان، مهدی (۱۳۸۱)، شهرنشینی و روند افزایش جرائم ماهنامه شهرداری ها، شماره 41
- دیکنز، پتر (۱۳۷۷)، جامعه شناسی شهری ترجمه دکتر حسین بهروان، مشهد، آستان قدس رضوی.
- علی آبادی، جواد (۱۳۸۱)، نقش فضاهای شهری در تأمین امنیت اجتماعی، ماهنامه شهرداری ها، شماره 41
- مافی، عزت‌الله (۱۳۷۸)، جغرافیای تطبیقی پاتولوژی شهری فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره 52 و 53
- Richard, M. 2012. Urban Poverty Reduction: Slum Prevention And Urban Upgrading. World Bank, page 254.
- Walmsly, D. J. 1999. Urban Living. Longman Scientific & Technical, New York, page 96.
- Bowerman, B. L. & O'Connell, R. T. 2008. Forecasting and Time Series: an Applied Approach, Pacific Grove, CA: Duxbury, page 18.
- Felson, M. and R.V. Clarke, 2001. Opportunity Makes the Thief. Crime Detection and Prevention Series, Paper 98. Police research Group. London: Home Office